YAZILI TARİHİN BAŞLANGICINDAN GÜNÜMÜZ DÜNYASINA PİKTOGRAMLARIN İŞLEVİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Tuğcan GÜLER [1]

ÖZET

Piktogramlar, farklı kültürlerinden gelen kullanıcıların çevresiyle iletişim kurmalarını sağlayan görsel imlerden biridir. Verilmek istenen mesajı yalın bir üslupta görselleştirerek ortak dile dönüştürebilme becerisine sahiptir. Kökenleri yazının tarihine kadar inmesine karşın günümüzdeki faaliyet alanına 20. yüzyılda yaşanan gelişmelerle kavuştuğu söylenebilir. Temel işlevi, temsil ettiği kavram ya da durumu konuşma dillerine bağımlı olmaksızın kullanıcıya aktarmaktır. Bu makalede piktogramların yazının gelişimindeki yeri ve günümüz dünyasına geçişi incelenecektir. Bununla birlikte göstergebilim öğretisinin günümüz piktogramlarına katkısı ve piktogramların anlaşılırlığı tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Piktogram, Yazı, Göstergebilim, Okunurluk

Güler, Tuğcan. "Yazılı Tarihin Başlangıcından Günümüz Dünyasına Piktogramların İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme". *idil* 5.25 (2016): 1521-1538.

Güler, T. (2016). Yazılı Tarihin Başlangıcından Günümüz Dünyasına Piktogramların İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme. *idil*, 5 (25), s.1521-1538.

[1] Doç., Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi / Grafik Bölümü / Grafik Tasarım Anasanat Dalı, tugcan.guler(at)deu.edu.tr.

THE ASSESMENT OF THE FUNCTION OF PICTOGRAMS FROM THE BEGINNING OF THE HISTORY TO THE CONTEMPORARY WORLD.

ABSTRACT

Pictograms are one of the visual marks facilitating users for communicating with each other from different cultures. It has an ability to transform any message into a common language thanks to visualize in a simple way. While the origin of pictograms are down to the date of the first writing systems, pictograms received the field of study as a result of the improvements of the 20th century. The fundamental function is to transmit the concept or situation to the user regardless of the spoken language. In this paper, the role of the pictograms in written language and the transition of today's world will be examined. Furthermore the contribution of the semiology to today's pictograms and the legibility will be discussed.

Keywords: Pictogram, Text, Semiology, Legibilty

Yazının icadıyla birlikte yaşamın kayıt altına alındığı dünyamızda, özellikle son 150 yıldır ulaşım ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ve ticaretin genişlemesi farklı kültürlerden gelen insanları birbirleriyle iletişim kurar hale getirmiştir. Farklı dillere ve farklı yaşam tarzlarına sahip grupların ortaklaşa kullanabileceği dil arayışında piktogramlar "yeniden" sahne alarak meydana gelen ihtiyacı en iyi şekilde karşılamaya başlamışlardır (Abdullah-Hübner, 2006: 7).

Ambrose ve Harris tarafından "bir hareketi ya da durumu bir dizi görsel referans ya da ipucu yoluyla betimleyen grafik unsur" olarak tanımlanan piktogram, Stiebner'e göre ise, Latince "pictus" ve "gram" sözcüklerinden üretilmiş olup, "yazısız resim" anlamına gelmektedir (Ambrose-Harris, 2010: 192) (Stiebner'den aktaran Teker, 2002: 107). Piktogramlar, verilmek istenen mesajı, yazıyla desteklenmeyi gerektirmeyecek berraklıkta verebilme niteliğine sahiptir (Bolek-Cowgill, 2003: 10). Zira yazı, doğrudan değil belirli bir dil eğitimiyle okunabilmekte; öte yandan okuma yazma bilenler arasında dahi o dili bilmeyenler için kendi dillerinde yeniden yazılması gerekmektedir. Bu temel kısıtlamalar nedeniyle kitlelerle iletişimde yazılı iletişim öncelikli tercih olamamaktadır. Dolayısıyla reklam gibi beklentisi ve maliyeti yüksek iletişim çalışmalarında yazı (metin), kurulmaya çalışılan iletişimin destekleyicisi olmakta; mesajı taşıyan öykü ise hareketli (video) ya da hareketsiz (fotoğraf-illüstrasyon) imgelerle anlatılmaktadır. Piktogramda iletişim mesajını taşıyan bizzat imgedir, dolayısıyla piktogram imgenin kendisidir. Konuşma dillerinden bağımsız yapısı taşıdığı mesajın iletişim kurduğu herkes tarafından algılanabilmesini sağlamaktadır.

Piktogramlar, kitlelerle anında iletişim kurabilme gücü nedeniyle günümüzde özellikle hastane, havalimanı gibi ortak kullanılan kalabalık mekanların başlıca görsel dili haline gelmiştir (Resim 1). Özellikle çok kültürlü alanlarda yazıya göre daha başarılı iletişim kurabildiği için piktogramların gerekliliği tartışılmazdır (Cooper, 2010: 94). Piktogramların tarihteki yeri ve yazıyla ilişkisi yazının ortaya çıktığı zamanlara dayanmaktadır.

Resim 1 Havalimanında piktogram kullanımına örnek: Hamburg Havalimanı

Piktogram Öncesi Dönemde Piktogramların Yazının Gelişimine Katkısı

İlk insan çevresinde algıladığı dünyayı mağarasının duvarlarına "betimleyerek" kaydetmeye başlamış, dünyada kalıcı olduğuna işaret etmiştir (Lunde, 2010: 18). Mağara duvarlarında bulunan çizimler gündelik yaşamdan karelerle birlikte ilk insanın kendine ait el izleri bırakması salt kayıtçı olmadığını, varoluş bilinciyle hareket ettiğini göstermektedir (Katz, 2012: 130).

Etiemble, *"insanlar bir milyon yıldan beri doğup ölmekte, ama yalnızca altı bin yıldır yazmaktadırlar",* demekte (aktaran Jean, 2002: 11) böylece tarihin başlangıcını yazıyla ilişkilendirmektedir. Toplumların gelişimi ticareti yaygınlaştırmış ve kullanılmaya başlanan ilk hesap cetvelleriyle yazı ortaya çıkmıştır (Jean, 2002: 13). Artan içerikle işaretler çeşitlenmiş, gündelik yaşamdaki yeni durumlar için yeni çizimler oluşturulmuştur. Gelişim zamanında sayıları binlerle ifade edilen bu çizimlerin öncü piktogramlar olduğu söylenebilir. Yazının ilk örneklerinden

sayılabilen bu çizimler zamanla yalınlaşmışsa da henüz o yıllarda bunun sistematik bir alfabeye dönüşümünden bahsetmek zordur (Jean, 2002: 17) (Resim 2).

Resim 2 Erken dönem çivi tabletleri, Güney Mezopotamya M.Ö. 2.yy

Yazıyla piktogramın ortaklığı uzun bir süre devam etmiş, yazının bire bir tasvirden konuşma seslerini tanımlar hale gelen alfabeye dönüşmesiyle sona ermiştir. Yazının yaşadığı gelişim sıçraması, piktogramların uzun bir süre sahneden çekildiği dönemin başlangıcına işaret etmektedir (Resim 3).

Resim 1 Zamanla alfabe özelliği kazanan çivi yazısı

Yıllar Süren Sessizliğin Ardından İlk Piktogram Örnekleri: Armalar

Erken piktogram örnekleri zamanla kaybolur ve yazı alanında gelişmeler devam ederken güçlü aileleri simgeleyen armalar ortaya çıkmıştır. Savaşlar döneminde oluşmalarından ötürü zırhlar ve miğferlerden oluşan görsel formlar, yerel dokular ve gücü simgeleyen hayvanlarla birlikte bezenerek oluşturulmuşlardı.

Armaların günümüz sembol dünyasının öncüsü olduğunu söylemek mümkündür. Kültürel unsurları barındırmakta, ailenin ya da yönetimin etkili olduğu alanda yer alan öğeleri görselleştirmektedir. Bununla birlikte temsil ettiği zümreye ilişkin de ipuçları vermekte ve bulunduğu dönemi başarıyla temsil ettiği gözlemlenmektedir (Abdullah, Hübner, 2006: 12). Kompozisyonda yer alan görkem hem kurumsal ifadeye hizmet etmekte hem de gücü aksettirme işlevini yürütmektedir. Yüzlerce yıl önceki dünyada da algının görsel imler üzerinden inşa edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Armalar dolaylı anlatıma başvurmadan illüstratif gösterimin gücünden yararlanma yoluna gidilerek oluşturulmuştur. Şüphesiz günümüzde bu görsel yoğunlukta detaya sahip işaretler mesajı iletiminde tercih edilmemektedir. Bu nedenle günümüzün armaları geçmişten geldikleri görünümü korumakta, yeni oluşumların görselleştirmesinde başvurulan ifade biçimlerinden biri olmamaktadır (Resim 4).

Resim 4 (Solda) İngiliz Kraliyet Armalarından Bir Örnek, Günümüz. (Sağda) İngiliz Kraliyet Armalarından Bir Örnek, 19. yy

Piktogramın Yeniden Doğuşu

Piktogramın gerçek işleviyle ortaya çıkışı, dünyanın kalabalıklaşması, insanların mobilize olması ve iletişim kanallarının yaygınlaşmaya başlamasına rastlamaktadır. Tesadüf olarak tanımlanamayacak bu durum her icat gibi bir gereksinimin sonucudur. Birden fazla kanaldan ilerleyen iletişim, birden fazla dilin konuşulduğu toplumsal yapılar, birden fazla yerde bulunabilme olanağı ve her geçen gün hızla çoğalan veriler (bilgiler) yeni ifade biçimlerini zorunlu kılmışken, piktogramların ortaya çıkması insanların ortak bir dille iletişim kurabilmelerine olanak tanıyarak küçük çaplı bir dil devrimi meydana getirmiştir. Çarpıcı bir örnek olarak günümüzde halen basımı - dağıtımı yapılan ve bir tür yaşam tarzı kılavuzu olan Michelin Rehberi verilebilir. 20. yüzyılın başlarındaki ilk basımlarında dahi piktogramlardan yararlanıldığı gözlemlenmektedir. Birden fazla yerde bulunan ve farklı diller konuşan insanların yararlanabilmesi için konaklama noktalarına ait özellikler (mesafe, konfor, fiyat, özellikler) piktogramlarla görselleştirilmiştir (Mijksenaar, 1997: 23) (Resim 5). Mesaj kalabalığını sadeleştirme konusunda piktogramlar görevlerini başarıyla yerine getirmektedir.

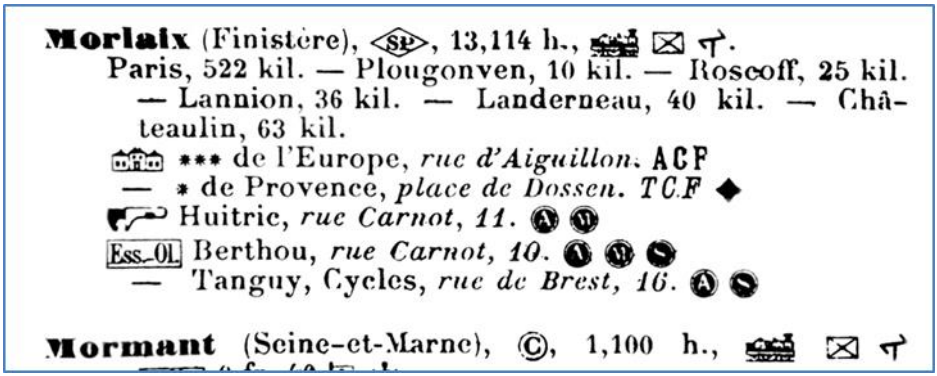

Resim 5 Michelin Rehberinin ilk örneklerinde piktogram kullanımı, 1900

Var olan bir nesnenin yalınlaştırılarak birebir gösterimiyle oluşturulmaya başlanan piktogramlar artan iletişim gereksinimlerine paralel ve yine nesneler üzerinden "kavramları tarif ederek" etki alanlarını geliştirmişlerdir. Piktogram olarak kullanılan görsel çözümler belirli bir anlayışla şekillendirilmeye başlanmıştır. Tam bu noktada, görüntünün inşası üzerine çalışan bir bilim dalı olan göstergebilimin piktogramların başarısına katkısının incelenmesi yerinde olur

Piktogramlarda Göstergebilimin Varlığı

Göstergebilim, insanların birbirleriyle anlaşmak için kullandığı dilleri, davranışları ve imgeleri inceleyen bilim dalıdır (Erkman, 1987: 12). Ortaya çıktığı ve odaklandığı alan dil/edebiyat olmasına karşın günümüz sanat ve tasarım dünyasında görüntünün anlamı üzerine, ilk dile getirildiği günden bu yana geniş bir projeksiyonla eğildiği anlaşılmaktadır (Barthes, 2012: 28). Alanın eş zamanlı bağımsız kurucuları Saussure ve Peirce zihindeki anlamlandırmaların dildeki izdüşümünü tartışmış, çevredeki her nesne ya da kavramın bir "işaret" olabileceğini vurgulamışlardır (Erkman, 1987: 46). Terminolojide geçen bu kavram "kendisi dışında bir şeyi gösteren (şey)" olarak tanımlanabilir. Göstergebilim, göstergeler arasındaki ilişkileri; gösterilen gösteren ilişkisindeki bağlamların tanımlanması ve bunların yorumlanması üzerine çalışmaktadır. Yeniden yorumlama ile bu bağlantılar ışığında göstergenin (tekrar) kurulabilmesi için yapılması gerekenler belirlenebilmektedir. Göstergebilim incelemesi yapılırken tüm nesnelerin birbirini takip eden silsile olamayacağı gerçeğinden hareket edilmesi yararlı olur, zira "bütün görsel göstergeler az ya da çok dil ile ilgilidir" (Barthes 2012: 195). Çalışma alanının bilim dalına dönüşmesini sağlayan Peirce, görüntü çözümlemelerinin üç farklı başlık altında incelenebileceğini belirtmiştir. Buna göre bir "şey" anlatılırken üç

farklı dil aracı kullanılır: İkon (görüntüsel gösterge), İndeks (belirti) ve Sembol (Abdullah, Hübner: 15).

İkon (Görüntüsel Gösterge), eş suret ya da doğrudan aktarım olarak da adlandırılır. Görselleştirilen "şey" bir nesne ya da olay olabilir. Gösterdikleri şeyi birebir aktardıkları için ikon olarak anılan örneklerin kapsamı oldukça geniştir. Gerçek görüntünün çizimi ya da fotoğrafı olabilmektedir. Yangın söndürücünün çizimi ya da fotoğrafı aynı anlama hizmet edebilir: "Burada yangın söndürücü var, bu bir yangın söndürücüdür." İkon doğrudan gösterim anlamını farklı metotlarla izleyiciye aktarabilme özelliğine sahiptir (Resim 6). Doğrudan anlatımda bulunması nedeniyle göstergebilim çerçevesinden bakıldığında daha kolay tanımlanabilmektedir.

Resim 6 İkon ve İndeks kullanımına örnek

İndeks (Belirti), anılan üçlü arasında tanımlanması belki de en zor olandır. Doğrudan yansıma değildir, dolaylı yoldan imgeyi belirtir. Belirti olarak yapılan tanımlama tekil duran her örnekte rasyonel bir nesnellikte görünmeyebilir. Bu bağlamda kullanılan yer ile olan ilişkisi bir imgenin indeks olarak tanımlanmasında önemli rol oynar. Bu nedenle indeksin ikondan farkını belirleyen unsurun çevre olduğu söylenebilir. Gösteren gösterilen ilişkisi belirli bir nedene bağlıdır. Resim 6'da ortada bulunan örnekte, harfin rengi yangın olgusuyla bir bağlantı kurmadığı halde yangın dolabının önüne yerleştirildiğinde anlam kazanmaktadır. Renk ve sembolün (F harfi – Fire: İngilizce yangın sözcüğünün baş harfidir) uygun tasarlanması iletişim mesajını güçlendirecektir.

Sembol: Ortak özellikleri benzeşen bir kullanıcı grubu tarafından anlamı üzerinde uzlaşılan görsel formlardır. Gösteren gösterilen ilişkisi nedenli değildir. Anılan kullanıcı grubu içerisinde olmayan biri tarafından anlaşılma olasılığı

bulunmamaktadır. Günümüzde sembollere verilebilecek örneklerin başında logolar gelmektedir. Bir logonun kolaylıkla tanınabilmesi, simgelediği kurum ya da kuruluşun büyüklüğüne değil, izleyicilerin logoyu daha önceden biliyor olmasına bağlıdır. Faaliyet gösterdiği alan dışından gelen bir izleyici kurum ya da kuruluş ne kadar büyük ya da önemli olursa olsun logoyu anlamlandıramayacaktır. Sembollerde ortaya çıkan formun, temsil ettiği anlamla görsel ilişkisi olmayabilir. Önemli olan burada sembolün yansıttığı kavramın geniş kitlelerce benimsenmiş olmasıdır. Kitleler tarafından özellikle evrensel kavramları temsil eden semboller de bu bakış açısıyla değerlendirilebilir (Resim 7).

Resim 7 Barış Sembolü

Gösterge formlarının üç ayrı bölümde sınıflandırılmasından dolayı piktogramlar da bu sınıflandırmaların bir ya da birden fazlasıyla ilişkili olabilirler. Tanımlar üzerinden tartışıldığında piktogramın göstergebilimdeki ikon kadar kolay anlaşılması beklenmektedir. Zira ikon, gerçeğin doğrudan yansımasıdır. Resim 0'de yer alan formda "kaçan insan" ve "kapı formları" birebir görselleştirilerek "acil çıkış" mesajı izleyicilere aktarılmaya çalışılmıştır.

Resim 8 ISO 7010 standartlarında yer alan acil çıkış piktogramı

Piktogramda Anlaşılırlık ve Öğrenme

Başarılı bir piktogram iki önemli özelliğe sahiptir: Yalınlık ve Anlaşılırlık. İyi bir piktogramın yalın olması beklenmektedir. Yalın kavramının ilk çerçevesi az parçadan oluşmuş, dengeli, tutarlı ve bu sayede göz tarafından kolay takip edilerek hızla algılanan çalışmaları kapsamaktadır. Böylece kullanıcı hızlı bir zihinsel sürecin ardından mesajı algılayabilir. Yalınlığın tanımladığı ikinci çerçeve ise anlamı forma dönüştürme tercihleri üzerinedir. Başarılı bir tasarımın görselleştirme biçimleri, anlama katkıda bulunmalı ve anlaşılmayı kolaylaştırmalıdır. Örneğin köşeli çerçeveye sahip bir çalışmaya ikinci sıra çerçeve, bu yönde bir gereksinim olmamasından ve kullanıcının görsel algısını fazladan öğelerle meşgul ederek anlamı zayıflatabileceğinden, eklenmemelidir. "Görsel zenginlik" yaratmak amacıyla çalışmaya içeriğe katkı sağlamayan görsel unsurların işlevsel olmayacaktır. Bu nedenle hangi piktogram üzerinde çalışılırsa çalışılsın ortaya konacak tasarım ürünü anlam ve kimlik görselleştirmelerinin dengeli bir harmanı olmalıdır (Resim 9).

Resim 9 Anlatımla kimliğin birlikte başarılı kullanımına örnek, SEGD, 2003 s7

Piktogramların en önemli niteliklerinden birinin kolay anlaşılırlık olduğu vurgulanmıştı. Verilmek istenen bilgi piktogramın hitap ettiği kullanıcı grubu tarafından hızla ve "doğru" anlaşılmalıdır. Bundan asla taviz verilmemelidir. Ne var ki tasarımcıların özgün ve estetik piktogramlar tasarlama tutkuları, anılan dengeyi zaman zaman bozmakta ve başarılı olmayan çalışmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu şekilde tasarlanan piktogramların yazılı iletişimin yerini başarıyla almasını beklemek gerçekçi olmayacaktır (Katz, 2012: 131).

Yalınlık ve estetik dengenin başarıyla uygulandığı çalışmalar hedef kitlesiyle buluşması için dolaşıma çıkarılabilir. Ne var ki hedef kitle tarafından doğru anlaşılma garantisine sahip değildirler. Milyonlarca imgenin ve mesajın kitle iletişim araçlarıyla bombardıman misali aktığı iletişim dünyasında yeni tasarlanan bir piktogram ilk görüşte anlaşılmayabilir. Tam olarak anlaşılması, göstergebilim kavramlarından sembolün tanımında yer aldığı gibi önceden üzerinde uzlaşılmışsa, bir başka deyişle öğrenilmişse mümkün olabilmektedir. Buna verilebilecek en yaygın örnek umumi tuvaletler olacaktır. Her gün milyonlarca insan tarafından görülen umumi tuvalet sembolü, tuvalette gerçekleştirilen eylemleri doğrudan aktarmamaktadır; bu nedenle ikon değildir. Aralarında dolaylı bir ilişki de bulunmamaktadır; dolayısıyla indeks olarak da adlandırılamaz. Direk ya da paravan benzeri bir yapının yanında ayakta duran kadın ve erkek formları (ki bu formların kadın ve erkeği anlattığı bilgisi üzerinde de önceden uzlaşılmıştır) tuvaletin sembolü olarak benimsenmiştir. Belirli bir sistem dahilinde, denge ve estetik gözetilerek tasarlanmıştır, göstergebilimsel türü semboldür. Bu nedenle önceden öğrenmeyenler tarafından anlaşılması mümkün değildir (Resim 10).

Resim 10 Evrensel tuvalet piktogramı (sembolü)

Sembol olarak tanımlanabilecek piktogramların anlaşılabilmesi için daha önce kendisinin ya da benzerlerinin görülmüş ve tanınmış olması gerçeği hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Piktogram tasarlayanların test edilmemiş varsayımlarla harekete geçmesi doğru olmayacaktır. Tasarımcı ya da karar vericilerin, konuyla yakın temasta olmalarından ötürü kullanıcı grubunun kolaylıkla anlayacağını varsayabilirler. Ancak bu durum, ciddi iletişim sorunlarına neden olabilir. Bu nedenle eğer yeni bir şey söylenecek ve kullanıcı bununla ilk kez karşılaşacaksa mutlaka yalın tasarım çözümleri tercih edilmeli ve odak gruplar üzerinde test çalışmaları yapılmalıdır (Resim 11) (Garvey-Berger, 2010: 15).

Appedix C: Results of Referent Assignment/Symbol Comprehension Test

Type	N	Median	Mode
Nurses Station	67	5	5
Care Staff	65	3	3
Counseling Services	65	0	0
Shots	65	0	0

Resim 11 Hablamos Juntos projesinde yürütülen testlere ait örnek soru çalışmaları, SEGD, 2010 s15.

Anlatılmak istenen kavramın ya da gösterilmek istenen nesnenin şu ya da bu şekilde kullanıcılar tarafından hali hazırda bilinir olması piktogram tasarlamak için önemli bir avantajdır. Kullanıcı grubunun, önceden tanımadığı "şeylerin"

görselleştirmelerini anlaması mümkün olamayabilir. Resim 13'te de görüldüğü gibi, aynı spor branşının üç farklı kış olimpiyatı için tasarlanmış versiyonları her kullanıcıya hitap etmeyebilir. Aktarılmak istenen mesaj "Curling (körling okunur)" adlı spor dalı icrasıdır. Bu spor dalı ülkemizde ilk kez, 2011 Erzurum Universiade Kış Olimpiyatlarında izleyicilerle buluşmuştur. 2009'dan önce ülkemizde resmi olarak icra edilmediği için geniş bir kitle tarafından tanındığını söylemek mümkün değildir; zira Türkçe karşılığı dahi yoktur. Bu nedenle atfedilen piktogram tasarımlarının da aynı kullanıcı grubu tarafından kolayca anlaşılabileceği var sayılamaz. Sochi Olimpiyatları için yapılan çalışmada anlaşılmayı güçleştirecek seviyede stilize edilen tasarım, Turin ve Vancouver Olimpiyat serilerinde gerçeğin gösterimi şeklinde çözümlenerek kolay algılanır hale getirilmiştir. Ne var ki bu coğrafyada yeterince tanınmayan curling sporunun başarılı piktogramlara sahip olması anlaşılması için yeterli olmamaktadır (Resim 12 ve 13).

Resim 12 Curling sporu için çeşitli kış olimpiyatlarında tasarlanan piktogramlar. Soldan sağa Turin (2006), Vancouver (2010) ve Sochi (2014).

Resim 13 Curling sporundan bir kare

Piktogramlara atfedilen anlaşılırlık öğesinin genel geçer bir ilke olduğu söylenemez. "Bir piktogram hedef kitlesi bağlamında çabucak anlaşılabilmelidir", kuralı bütünüyle geçerli olamamaktadır. Tıpkı sembollerdeki uzlaşı gibi, piktogramların da sembol olarak sınıflandırılan bölümünün kullanıcılar tarafından önceden biliniyor olması gerekmektedir. Bu unsur dikkate alınmadan yapılan tasarımlar anlaşılır olmayacağı gibi, görsel algılamada yazılı iletişimin gerisine düşerek engel oluşturabilecektir. Bu yazıda piktogramların varlığı eleştirilmemektedir. Zira piktogramlar günümüz dünyasındaki hız, çeşitlilik ve sınırlamalardan kaynaklı iletişim kopukluklarını giderme gücüne sahiptir. Bunun için her bir piktogram tasarımının doğru yapılmasına büyük özen gösterilmelidir. Uygulama sürecinde hedef kitle hiç bir zaman geri plana itilmemeli, sürece aktif katılımları sağlanmalı, gerekirse öğrenme amaçlı eğitim almaları gerekebileceği unutulmamalıdır.

Trafik işaretleri, anlaşılması büyük öneme sahip piktogramların başında gelmektedir. Bu nedenle sürücü belgesine hak kazanmak amacıyla alınan eğitimlerin önemli bir bölümünü "trafik işaretlerini tanıma eğitimi" oluşturmaktadır (MEB 2010). Sürücü adayları trafik işaretlerini öğrendiklerini ispatlamak amacıyla girdikleri yazılı sınavdan geçer puan almak zorundadırlar. Eğer doğaları gereği piktogramlar (trafik işaretleri) kullanıcıları (sürücü adayları) tarafından ilk bakışta anlaşılabilir olsaydı, büyük olasılıkla böyle bir sınava gerek duyulmayacaktı.

Hedef kitlesine öğretilerek anlaşılması sağlanan piktogramlarda (trafik işaretleri) yapılacak her hangi bir değişiklik, yeniden eğitim gerektirecektir. Tasarımları yenilenen trafik işaretleri de bu bağlamda yeniden öğretilmelidir. Avrupa

Birliği trafik işaretleri sisteminde yapılan değişikliklerin 2004 yılından itibaren ülkemizde uygulanmaya başlamasıyla yeni bir "sollama yasağı" tabelası kullanılmaya başlanmıştır. Ülkemizde bu konuda yeni bir bilgi notu yayınlanmadığı için bu makalenin yazarı gibi 2004 öncesinde bu işareti "öğrenmiş" sürücüler, yerine gelen işareti tanıyamamaktadırlar. Bu denli öneme sahip bir sistemde yapılacak yenilemelerin kullanıcılara hızla iletilmesi gerekmektedir (Resim 14).

Resim 14 Solda, Avrupa'da kullanılan "Sollama Yasağı" trafik işareti. Türkiye'de 2004 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. (Sağda) Yenilenen işaret 2004 yılından itibaren kullanılmaktadır.

SONUÇ:

Yazının icadıyla insanların kayıt tutmasını ve iletişim kurmasını sağlayan piktogramlar 20. yüzyılla birlikte yeniden yapılanarak bugünkü işlevini kazanmış ve farklı dil konuşan kullanıcıların ortak iletişim dili haline gelmiştir. Bu beceriye sahip olmasından ötürü kamusal mekanlarda kullanıcıyla kurulan iletişimin ağırlıklı yürütücüsüdür. Kitle iletişiminde önemli bir yere sahip piktogramlar oluşturulurken özgünlük adına yapılan tasarım tercihlerinin önem kazandığı anlaşılmaktadır. İletişim sürecinin başarıyla tamamlanması, doğru tasarlanmış piktogramlarla mümkün olacaktır. Tam bu noktada göstergebilim biliminden yararlanılmalı ve hedef kullanıcılar nezdinde anlaşılırlık üzerine yapılacak çalışmalar üzerinden gösterge türleriyle sahip olduğu ortak noktalar dikkate alınmalı, tasarım süreci titizlikle yönetilmelidir. Böylece milyonlarca kullanıcının tasarım gereksinimi başarıyla çözümlenebilecektir.

KAYNAKLAR

Ambrose G., Harris P., *Görsel Grafik Tasarım Sözlüğü*, İstanbul. Literatür Yayınları, 2010.

Abdullah, Rayan and Hübner, *Pictograms, Icons and Signs*, Yyy. Thames& Hudson, 2006.

AIGA, *Symbol Sign*, Üçüncü Basım, AIGA Press, Yyy. 1993.

Barthes, R.; *Göstergebilimsel Serüven*, Çev: Mehmet Rifat – Sema Rifat, İstanbul. Yapı Kredi Yayıncılık, 2012

Blackcoffee Design, *Icons, Symbols and Pictograms*, Tyy. Rockport Yayınları, 2006.

Cooper, R.; *Wayfinding For Healthcare,* Yyy. AHA Press, 2010.

Cowgill J., Bolek J., "Symbol Usage In Health Care Settings for People with Limited English Proficiency", Yyy. SEGD Press, 2003.

Erkman-Akerson, F., *Göstergebilime Giriş,* İstanbul. Multilingual Yayınevi, 2005.

Garvey, P. M., Berger, C., "Universal Symbols in Health Care Technical Report: Testing Universal Symbols to Support Implementation in Health Facilities Signage" Yyy. SEGD Press, 2010.

Güler, T., *Grafik Tasarımda Yeni Bir Alan: Bilgilendirme Tasarımı ve Bir Uygulama*, Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi, 2008.

Jean, G.; *Yazı İnsanlığın Belleği,* Çev: Nami Başer, İstanbul. Yapı Kredi Yayınları, 2002.

Katz, J., *Designing Information,* Yyy. Wiley Yayınları, 2012.

Lunde, P.; *Şifreler Kitabı,* Çev: Duygu AKIN, İstanbul. NTV Yayınları, 2010.

Mijksenaar, P.; *Visual Function: An Introduction to Information Design,* Yyy. P rinceton Architectural Press, 1997.

Milli Eğitim Bakanlığı, *Trafik Kitabı,* Ankara. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2010.

Tufte, E. R.; *The Visual Display of Quantitative Information,* İkinci Basım, Yyy. Graphics Press, 2001.

Teker, U. *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım,* İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2002.

RESİM KAYNAKLARI

Resim 01
http://assets.fontsinuse.com/static/use-media-items/14/13962/full-2048x1351/5670282d/9602209312_2c8c0c061b_o.jpeg?resolution=0
Resim 02
https://media1.britannica.com/eb-media/93/84493-004-22864D43.jpg
Resim 03
http://www.ancient.eu/uploads/images/93.jpg?v=1448355356
Resim 04
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/74/Coat_of_Arms_of_Andrew,_Duke_of_York.svg/2000px-Coat_of_Arms_of_Andrew,_Duke_of_York.svg.png
ile
http://www.westlandlondon.com/stockphotos/big/11/11209.jpg
Resim 05
Mijksenaar, Paul, 1997, 23s.
Resim 06
Abdullah, Rayan and Roger Hübner; Pictograms, Icons and Signs, Thames & Hudson, 2006, 6s.
Resim 07
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d2/Peace_sign.svg/2000px-Peace_sign.svg.png
Resim 08
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/89/ISO_7010_E002_%2B_arrow_1.svg/2000px-ISO_7010_E002_%2B_arrow_1.svg.png
Resim 09
SEGD, Symbol Usage In Health Care Settings for People with Limited English Proficiency, 2003, s7.
Resim 10
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Toilets_unisex.svg
Resim 11
SEGD, Universal Symbols in Health Care Technical Report: Testing Universal Symbols to Support Implementation in Health Facilities Signage, 2010, s15.
Resim 12
The Sports Pictograms of the Olympic Winter Games fro Grenoble 1968 to Sochi 2014 Reference Document, 2014, s14 (Turin), s15 (Vancouver) s16 (Sochi).
Resim 13
http://www.winnipegfreepress.com/sports/curling/Team-Manitoba-falls-244480871.html
Resim 14
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:No_Overtaking_sign_(Mexico).svg
ile
https://en.wikipedia.org/wiki/Overtaking#/media/File:UK_traffic_sign_632.svg